

DIPLOMATARI DE L'ARXIU CAPITULAR DE LA CATEDRAL DE BARCELONA: SEGLE XI, DE JOSEP BAUCELLS I REIG, ÀNGEL FÀBREGA I GRAU, MANUEL RIU I RIU, JOSEP HERNANDO I DELGADO I CARMÉ BATLLE I GALLART¹

Aquesta obra presenta el molt important fons documental de la catedral de Barcelona corresponent al segle XI. És sabut que aquest és el centre d'Europa que ha conservat més documentació medieval en pergamins. Així doncs, aquesta edició recull la major quantitat de documents no publicats d'aquesta mateixa època.

En total es transcriuen 1.719 documents; el primer és del 8 de febrer de l'any 1001 (de donació, pel bisbe de Barcelona i per carta precària, de dues pe-

1. Barcelona, Fundació Noguera, 2006, col·l. «Diplomataris», núm. 37, 38, 39, 40 i 41, 5 v., 2.927 p.

ces de terra) i el darrer és del 18 de desembre de 1100 (testament del jutge Ramon Guitart, jurat sobre l'altar de Sant Feliu de l'església de Sant Just de Barcelona).

Josep Baucells presenta l'obra i descriu els fons arxivístics de la catedral de Barcelona. Així, es refereix a les trenta-set sèries de l'Arxiu que contenen la documentació del segle XI (una part de les dues-centes quatre que en total formen l'Arxiu): documents originals i còpies contingudes en els *Libri Antiquitatum*.

De totes aquestes sèries, cinc són exclusivament en pergamí (amb un total de 898 documents) i les altres trenta-dues són mixtes. Quant al *Libri Antiquitatum*, són quatre volums de gran mida i fulls en pergamí, que contenen una còpia de gran part dels documents conservats a l'Arxiu (hi consten 2.790 documents, en total).

Àngel Fàbrega signa l'estudi «Classificació dels documents de l'Arxiu Capitular de la Seu de Barcelona (anys 1001 a 1100)» i distingeix entre documentació eclesiàstica (pontifícia, episcopal, canonical), documentació civil (comtal, vescomtal) i documentació privada (arbitratges, composicions, reconeixements de culpa, donacions, establiments, permutes, testaments, sacramentals, marmessories, etc.).

Manuel Riu és l'autor de l'estudi «Algunes possibilitats de recerca amb la documentació del segle XI conservada a l'Arxiu Capitular de la catedral de Barcelona». L'autor, després de fer unes consideracions prèvies, assenyala quines són les línies de recerca que ofereix aquesta documentació sobre diversos aspectes de la societat del segle XI a partir de diversos àmbits temàtics (que no vol esgotar): la compravenda de béns immobles i l'accés a la possessió i la propietat; els drets d'entrada a les finques i de pas pels camins; la retenció de béns i rendes; les monedes, les mides, els pesos i les mesures; els drets i els deures dels propietaris de la terra; l'aparició del cognom; la condició social de la dona; el patrimoni eclesiàstic; la xarxa viària; l'estament eclesiàstic; l'estament nobiliari; l'estament dels homes lliures, i la mentalitat i les clàusules dites «inútils».

Carme Batlle signa el text «Introducció a l'antroponímia de la Barcelona del segle XI», en el qual fa referència a la rica varietat i al gran nombre d'antroponims que ofereix aquesta col·lecció documental. Al·ludeix al predomini dels noms gòtics, a l'ús d'alguns noms preromans o bascoïdes, i a l'onomàstica llatina i cristiana. També s'ocupa dels noms de les dones (molt més escassos, però molt variats i més simples que els dels homes), classifica els noms germànics, constata la introducció dels noms dobles, l'ús de sobrenoms i el fet que sovint es fa constar la professió o el càrrec dels subjectes que intervenen en els documents, i acredita finalment el domini de la llengua catalana.

Josep Hernando, amb el text «La transcripció i l'edició dels documents», fa referència a les grafies, les abreviatures, la separació de paraules, l'ús de ma-

júscules, la puntuació i les alineacions, la indicació de línies i folis, les subscripcions i l'edició dels documents.

Eduard Feliu, per la seva banda, presenta «Nota sobre el mot *mes* en hebreu per a la correcta datació dels documents barcelonins», evidentment de documents hebraics d'origen català. L'autor fa constar la importància d'aquest fons per als estudis de paleografia hebrea.

I, per acabar, el mateix Josep Baucells, que ja presentava l'obra, també és l'autor del treball «Pràctica cronològica i diversitat al segle XI en els documents de l'Arxiu de la catedral de Barcelona», on constata que l'inici del nou any es computa en el moment de l'accessió a la Corona o al govern d'un monarca, els excessos en la numeració dels anys, la denominació dels dies, l'absència de l'any de l'acte que es documenta, el fet que a vegades només s'esmenta un regnat determinat, etcètera.

A continuació d'aquest darrer treball hi ha una llista de la bibliografia utilitzada. I tot seguit es transcriuen i es publiquen els documents de l'Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona (a partir de la pàgina 273).

Després del darrer document (pàgina 2657 del volum v) hi ha un índex de noms que enriqueix considerablement aquesta obra per si mateixa extraordinària. Es tracta d'un fons documental d'un període de gran transcendència per al nostre país, un període de canvis profunds, com acrediten tots els autors que intervenen en aquesta edició. Ara tota aquesta informació es posa a l'abast dels investigadors i dels estudiosos en general.

Josep Serrano Daura
Universitat Internacional de Catalunya